

dno rejo iz zemlje, vse drugo pa pustijo na miru, zato se drugo léto že drugo pléme sejati more. Sprememba žitniga pleména, pa tudi večkratna sprememba semena ediniga pleména je tedej potrebna reč.

(Dalje sledí.)

V a t a

zoper otekljine in rane nar boljši zdravilo.

Vsim bravcam na znanje.

Danes oznanijo Novíce zopet novo najdbo, ktera zasluži, de se razglasi krog in krog po deželi, zato kër zamore revnimu kmetiču ravnotako v prid biti kakor visocimu gospodu. In ta znajdba zadéne prečudno zdravilno moč vate. Vato vsak človek pozná; ona je omikana, v pôle raztegnjena in po eni plati polimana pavola (ali drevesna volna, po hrovaško pamuk imenovana). Krajači ali šivarji (žnidarji) je za podlogo mnogih možkih in ženskih oblačil od nekda nar več porabijo.

Zdravilna moč pavole ali vate pa je bila dozda še clo zdravnikom malo znana, éravno so že davnej vedli, kakó koristna de je na opekljine položena. Ja ljudje še sploh mislijo, de je nevarno prisadne otekljine s pavolnatnimi rutami obezovati, brez de bi bil kdo pomislil: ali je pa tó tudi rés ali ne. Matiso takó rêkli, hči pa za njimi tudi takó govori, in takó se zaplodi marsiktera reč brez pomislika od rodú do rodú. Takó je veliko starih krivih vér še zdaj po svetu zlo razširjenih, postavimo, de je kert slep, de rak le ritnisko gré, de se stekel pès vode boji, de je konjsko mesó nezdravo, in več tacih neumost.

Pa kaj čmo prostimu ljudstvu take slepôte in vraže očitovati, kër v marsikterih tacih rečéh tudi omikani ljudje niso nič boljši!

Tudi vati se je taka godila, de je po krivici toliko časa zanemarjena bila. Od posameznih zdravnikov v mnogih časopisih razglasovanih skušinj, ki so poterdile zdravilno moč vate v mnogih otekljinah kakor tudi v novih in starih ranah, niso drugi zdravniki skorej nič kaj porajtali, dokler se ni lani nek Pruski zdravnik, dohtar Nagel vzdignil, in dolgo časa zaničevani vati zaslužno čast in hvalo dal. Odsihmal so začeli zdravniki vato pogostniši poskušati in njeno prečudno moč so že mnoge skušnje poterdile. Gosp. Dr. Kurter, c. k. vikši zdravnik krajskiga regimenta v Ljubljani, ki so že veliko skušinj z vato naredili in tudi nas čudne moči vate pri mnogih bolnikih prepričali, so nas opomnili, tako lahko pomoč tudi po Novicah oznaniti. Podali so nam v ta namen nemški časopis *) v katerim so vse dosihmal z vato storjene skušnje zaznamovane in bolezn na tanjko razložene; v katerih je zdravilna moč vate poterjena bila, kamor se opekljine, zmerzljine, mnoge druge prisadne otekljine, šenj, nove in stare rane štejejo, od katerih bomo drugo pot kaj več povedali. Vse te otekljine in rane se s kosmato platjô vate obéžerjo, in v tem obstoji vsa umetnost tega zdravilstva, od kteriga bomo tudi drugo pot vse potrebno na znanje dali.

(Konec sledí.)

Astramontana

vnovič poterjena zoper gadov pik.

(Spisik Novicam že davnej poslan.)

Novice so Slovence krog in krog soznale s čudno močjô astramontane zoper kačji pik; naj tedej svojim bravcam tudi vsako skušnjo na znanje dajo, ktera po-

terdi njeno zdravilno moč, de bo enkrat konec neumnih vraž, s kterimi nekteri ljudje od gada pičenim bolnikom ventati mislijo.

14. kimoveca lani je bil Janez Kovač, stanar iz Kuka, Podberske fare na Tominskim, od strupeniga gada v mazine leve roke pičen. Pa namesti, de bi bil saj, kakor pri nas kmetje pičeno živino ozdravljajo, rano pičeniga persta z ostrim nožem nekoliko narezal, in z vodó spirál, je raji tako dolgo po zagovarjavce pošiljal in v njih vražtva zaupal, de je otekljina do smertne nevarnosti došla. Ko so pa zagovarjavci vidili, de se bolniku smert bliža, kër mu je bil že do večera tistiga dné otok takó delječ zašel, de je že komaj govoril, in kër so se mu začeli po ustih mehurji spuštati, in je roka bila takó neznano otékla in pisana, de jo je bilo groza pogledati, začno eden za drugim svojo vražno sleparijo zagovarjati in opravičevati takole: Pervi je rekel: tega pleména gadov strup se ne more zagovoriti; drugi pravi: zagovoriti bi se že mogel, ko bi bil kdo modrasa ubil (predin je Kovača pičil, kaj ne?); tretji bolj moder je bolniku perst križem narezal in ga z laškim oljem, v kterim je rudeč gad cernil, pomazal. Kër je pa bolnik do četertiga dne brez boljšanja in brez upanja, ozdraviti se, v hudih bolečinah ležal, je prosil, ga s sv. zakramenti k smerti pripraviti. Ko so ga gosp. kaplan iz Podberd s sv. zakramenti preskerbeli, so vidili, de bi mu bilo morebiti še pomagati, ter se spomnijo, de gosp. fajmošter v Sorci astramontano imajo, po katero hitro poslali svetjejo. Gospod fajmošter mu jo berž pošljejo, in kmalo potem, ko je je bolnik vživati in si ž njo rokó mazati začel, se je vidno boljšati začel. V treh tednih je začel že kaj maliga delati, tode otok mu na persih in na roki še v osmih tednih ni do čistiga splahnil, mazine pa mu je bil gnjil takó, de mu je ena košica vùn padla, pa z arniko ga je do dobriga ozdravil. — Takó je tedej astramontana možá, ki ima ženo in troje majhnih otrok, pri življenji ohranila; sleparske zagovarjavce pa je djala pod koš — Bog daj, de za vselej!

Oginj s perstjo gasiti.

Posebno na deželi in kjer ni vode pri rokah, je gotova pomoč oginj vgasiti: goreče lesovje, strope, tlá in enake reči, do kterih se s perstjô priti more, s perstjô kaka dva palca na debélo posuti. Na kmetih naj se tedej k hiši, kjer gorí, kúp persti skupej navozi in odtod z lopatami na oginj pomeče, de če je stresje že pogorelo, se bo saj strôp in hiša ognju odtéla. — Rezanca je sicer tudi dobro gasilo; tode je ni povsod dovelj, persti pa. Vse, kar brani goreče reči, de ne more kislic zraka do njih, je gotovo gasilo, torej je tudi perst dobra pomoč. Resnico tega nam spričujejo tudi oglarji, ki v ogelnicah, če jim preveč gorí, presilni oginj berž z perstjô zaspó.

Juri Pajk.

Natoroslovski pomenki.

Lanjsko léto sim v Novicah postavil vprašanje: kakó se narejajo cvetlice po oknih? Nihče mi ni na to odgovoril; moram torej sam odgovoriti, kakor se mi zdi.

Med šipo in svinčam ali lesam gre merzla sapa noter, kjer se dobro vkupej ne tišita. Ta merzla sapa, od gorkote sovražena, se po šipi ravna, in s svojim vlečenjem vpodobuje cvetlice po šipi, kadar počasama zmerzuje. Kadar pa merzla sapa hitro pride, pót na oknu naglo zmerzne, in takrat nima časa cvetlice narejati. Če vé kdo kaj boljiga, naj pové.

Zakaj stari ljudje pozimi bolj merjejo, kakor poleti? Mende de zato, kër jim živalskiga magnetizma (thierischer Magnetismus) zmanjka, kteriga sneg odganja, mraz pa naglo požira.

D.

*) Allgemeine Zeitung für Militär-Aerzte. Braunschweig. 5. Jahrg. Nr. 49. 50. 51. 52. 53. »Ueber den chirurgischen Gebrauch der Baumwollenwatte.«